

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Külön öröm és megtiszteltetés számomra, hogy gyermekorvosként én köszönhetem a hungaricumnak számító Magyar Védőnői Egyesületet abból az alkalomból, hogy a kitüntető Magyar Örökség Díjat a kuratórium számukra odaítélte.

Öröm, hiszen a közel száz éves intézmény a csecsemők és gyermekek javát szolgálta mindvégig, s ezért mindig szoros együttműködést ápolt a gyermekgyógyászokkal. Megtiszteltetés, mert működése során olyan gyermekgyógyász óriások bábáskodtak létrejöttén és segítették később a közös célok megvalósítását, mint Bókai János, Heim Pál.

A csecsemők és gyermekek társadalmi helyzete és széles körű megbecsülésük évszázadokon keresztül nélkülözötte a szociális alapokon nyugvó, intézményesített egészségügyi rendszereket. A magas csecsemőhalandóság ugyan nyomasztó volt, de a belenyugvás, „Isten adta, Isten elvette”, valamint a könnyű reprodukálhatóság miatt egészen a XIX. századik nem volt Európában gyermekkórház. Büszkék lehetünk arra, hogy a negyedik európai gyermekkórház Pesten jött létre 1939-ben, Schöpf Merei Ágost alapította. A század végére a dinamikus fejlődő hazai gyermekgyógyászat nemzetközileg is jelentős elismerést vívott ki magának. De a kórházi ellátás nem orvosolhatta azokat a problémákat, amelyek az elmaradott, egészségügyi szempontból súlyosan hátrányos tömegeknél, otthonukban jelentkeztek. Ezeket a problémákat akkor is – miként ma is – nem a végleges egészségügyi ellátás tudja megoldani, hiszen elsősorban szocio-kulturális, szocio-ökonómiai hiányosságok talaján jönnek létre.

A századforduló nagy személyiségei felismerték ezeket a gondokat és orvoslásukra megoldást kerestek. 1914 júliusában, Bárczy István kezdeményezésére a fővárosban megalakult a Városi Népsegítő Iroda, mely az anyák és gyermekek szociális és egészségügyi védelmét tűzte ki célul. Az országos szintű tervet felkarolta Stefánia hercegnő, Apponyi Albert, Prohászka Ottokár, néhány fontosabb egyetemi tanár (Bókay János, Heim Pál, Tauffer Vilmos, Madzar József), és az arisztokrácia több képviselője. A terv megvalósítása érdekében 1915.június 13-án ünnepélyes keretek között megalakult az Országos Stefánia Szövetség. A szövetség elnöke Apponyi Albert lett, a fővédnöki tisztséget pedig a névadó Stefánia hercegnő vállalta el.

A szövetség működésére elengedhetetlenül szükség volt, hiszen az országban nagyon rosszak voltak a csecsemők és gyermekek egészségügyi viszonyai. A csecsemőhalandóság az európai átlag fölött volt. Budapesten a száz élveszületésre jutó csecsemőhalálozás a 20-as évek közepén 12-15% közt mozgott, a vármegyékben és falvakban pedig még ennél is rosszabb volt az arány, egyes elmaradott településeken a 25%-ot is elérte.

Az Országos Stefánia Szövetség megalakulásakor két fő célkitűzése volt:

- a csecsemőhalandóság csökkentése és a
- nemzet számbeli erősítése.

A létrehozók pontosan tudták, hogy képzés és oktatás nélkül nem lesz eredményes a működés. Ennek érdekében a védőnőképzés már 1915 novemberében elindult. (A védőnő kifejezés egyébként Tauffer Vilmos szülész tanártól származik). A tanítás költségeit az állam finanszírozta. Rövidesen már Szegeden, Temesváron, Nagyváradon, Kolozsvárott, Szombathelyen és Debrecenben is indítottak tanfolyamokat.

1917-ben további fontos lépés történt: egy törvényrendelet állami feladattá nyilvánította az anya- és csecsemővédelmet, amelynek megbízottja a Stefánia Szövetség lett.

Egy méltatás nem merülhet ki egy intézmény történetének ismertetésében. Ezért nem térek ki a későbbi szervezeti változásokra. A kitüntetett védőnői szolgálat, a Magyar Védőnők Egyesülete működése során beteljesítette mindazt, amit Stefánia belga királyi hercegnő, herceg Lónyainé az Országos Stefánia Szövetség elnökéhez írt 1940. október 24-én.

„Mindig az volt a szándékom és vágyam, hogy szociális berendezkedések területén valamely művet alkossak, amely erős, egészséges nemzedék megteremtését szolgálja, a nép jólétét veszélyeztető egészségtelen, erkölcstelen állapotokat orvosolja, olyan intézményt, amely a családi élet jólétét erősíti, folyvást gyümölcsöket terem városokban, falvakban, a védelem minden jótéteményét a gondoskodást az anyákról és a csecsemőkről lehetővé teszi.”

Miként teljesültek az alapítók céljai napjainkra?

A csecsemőhalálozás európai szintre csökkent, 4.9 %. Ebben persze nemcsak a védőnői hálózatnak, hanem a neonatológiai működésnek országos elterjedésének is szerepe van. A védőnők nélkül azonban a legkitűnőbb felszerelt neonatológiai központok sem lennének ennyire eredményesek. Hiszen a védőnő tevékenysége középpontjában az általa gondozott családok egészségvédelme, a betegségek kialakulásának megelőzése, valamint az egészségfejlesztés áll.

S a másik cél vajon megvalósult-e? A nemzet számbeli erősödése.

Nem a védőnői hálózaton múlik, hogy ez a cél nem teljesül. A védőnők ma is úgy dolgoznak, miként azt Tauffer megfogalmazta:

„Minekünk be kell hatolni a nép közé, hajlékában kell felkeresni őt, be kell férköznünk bizalmába, le kell küzdenünk előítéletét az új iránt, és ki kell ragadnunk a rossz szokások és babonák karmaiból, ha arra várunk, hogy ő jöjjön hozzánk tanács- és segélyért: ügyünk veszve van...”

„Nem a betegség gyógyítása a cél, hanem a tanítás, oktatás mellett elsősorban minden olyan körülmény elhárítása, mely a jövő generáció fejlődését és életképességét károsan befolyásolhatja” .

A Magyar Védőnői Szolgálatra ma is rendkívüli feladatok hárulnak. Társadalmunk állapota ugyanis rosszabb, mint az Egyesület alakulása idején volt. Az euro-atlanti társadalmak legnagyobb problémája az erkölcsi hanyatlás. Ennek megnyilvánulásai a bizalom összeomlása, a növekvő bűnözés és a kimerült társadalmi tőke. Ez utóbbi alatt elsősorban a családok szétbomlás, az összetartó közösségek széthullása, a társadalmi szabályok megsértésének tudomásul vétele és azokkal való együttélés értendő.

Nagy feladat hárul tehát a Magyar Védőnői Szolgálatra ezen a téren is. Adja Isten, hogy ez a kitüntetés ráirányítsa működésük pótolhatatlan fontosságára a közfigyelmet.

Budapest, 2013. szeptember 9.

Dr. Tulassay Tivadar